

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2018/19:SfU22

Pensioner

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, som rör det allmänna pensionssystemet, garantipension och bostadstillägg.

I betänkandet finns fyra reservationer (C, V, KD) och ett särskilt yttrande (SD).

Behandlade förslag

Cirka 20 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2018/19.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Det allmänna pensionssystemet	5
Garantipension och bostadstillägg	10
Reservationer	13
1. Det allmänna pensionssystemet, punkt 1 (C)	13
2. Det allmänna pensionssystemet, punkt 1 (V)	13
3. Det allmänna pensionssystemet, punkt 1 (KD)	15
4. Garantipension och bostadstillägg, punkt 2 (V)	16
Särskilda yttranden	17
Garantipension och bostadstillägg, punkt 2 (SD)	17
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	18
Motioner från allmänna motionstiden 2018/19	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Det allmänna pensionssystemet

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:200 av Johnny Skalin (SD),

2018/19:408 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 1–4,

2018/19:547 av Ann-Britt Åsebol (M),

2018/19:617 av Johan Hultberg (M),

2018/19:1002 av Sten Bergheden (M),

2018/19:2860 av Solveig Zander m.fl. (C) yrkandena 13 och 14,

2018/19:2996 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkandena 1, 4, 7 och 8 samt

2018/19:2997 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 14 och 15.

Reservation 1 (C)

Reservation 2 (V)

Reservation 3 (KD)

2. Garantipension och bostadstillägg

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:408 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 5,

2018/19:481 av Robert Hannah (L),

2018/19:877 av Sten Bergheden (M),

2018/19:878 av Sten Bergheden (M) och

2018/19:1418 av Lars Beckman (M).

Reservation 4 (V)

Stockholm den 9 april 2019

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Maria Malmer Stenergard

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Maria Malmer Stenergard (M), Rikard Larsson (S), Carina Ohlsson (S), Katarina Brännström (M), Solveig Zander (C), Nooshi Dadgostar (V), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Julia Kronlid (SD), Kadir Kasirga (S), Hans Eklind (KD), Björn Petersson (S), Barbro Westerholm (L), Mats Berglund (MP), Arin Karapet (M), Linda Lindberg (SD), Anne Oskarsson (SD) och Erica Nådin (S).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet ett flertal motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2018/19. Yrkandena rör bl.a. en utredning av pensionsystemet som helhet, avgifterna och inkomsttaket i pensionssystemet, delning av premiepensionen, garantipension och bostadstillägg.

En redovisning av de behandlade yrkandena finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Det allmänna pensionssystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, som rör bl.a. utredning av pensionssystemet som helhet, avgifterna och inkomsttaket i pensionssystemet och delning av premiepensionen.

Jämför reservation 1 (C), 2 (V) och 3 (KD).

Gällande ordning

Det allmänna pensionssystemet omfattar inkomstpension och premiepension. Systemet bygger på livsinkomstprincipen, dvs. det är den enskildes samlade livsinkomst som styr den framtida pensionen. Den inkomstgrundade ålderspensionen intjänas individuellt. Faktorer som arbetslivets längd och antalet arbetade timmar är avgörande för pensionsutfallet. Även om pensionssystemet är baserat på livsinkomsten görs i vissa fall avsteg från denna princip, t.ex. när det gäller pensionsrätt för studier och pensionsrätt för barnår som ges till föräldrar. I dessa situationer kompenseras den enskilde för inkomstbortfallet.

Pensionssystemet är finansiellt skilt från statens budget och hanterar sina egna inkomster och utgifter. Försäkringstagare får pensionsrätter som ger rätt till pensionsutbetalningar. Utbetalningarna finansieras genom allmän pensionsavgift, arbetsgivaravgift och statlig ålderspensionsavgift.

Regelverket för den inkomstgrundade ålderspensionen finns i 58–64 kap. socialförsäkringsbalken (2010:110), förkortad SFB. Pensionsrätten räknas fram årligen på den pensionsgrundande inkomsten och det pensionsgrundande beloppet, vilka utgör pensionsunderlaget. Vid beräkningen av den pensionsgrundande inkomsten respektive det pensionsgrundande beloppet tas inte inkomst som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp under ett intjänandeår med (intjänandetaket).

Enligt lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift ska den försäkrade på inkomst av anställning och annat arbete, på upp till 8,07 inkomstbasbelopp, betala 7 procent i allmän pensionsavgift. Den försäkrade får emellertid en skattereduktion på motsvarande belopp, vilket gör att kostnaden för den som har skatt att dra av från reduceras helt.

Arbetsgivare betalar en pensionsavgift på 10,21 procent av varje anställds lön, även på den del av lönen som överstiger 8,07 inkomstbasbelopp, vilket regleras i 2 kap. socialavgiftslagen (2000:980). I 3 kap. samma lag regleras avgiften för egenföretagare. På pensionsgrundande inkomst som inte är

underlag för arbetsgivaravgifter, t.ex. sjukpenning och dagpenning från arbetslöshetskassa, betalas i stället statlig ålderspensionsavgift på 10,21 procent, vilket regleras i lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Pensionsrätten inom inkomstpensionen uppgår till 16 procent av pensionsunderlaget. Pensionsrätten bokförs årligen på ett inkomstpensionskonto, vars värde utgör pensionsbehållningen. Pensionsbehållningen ligger till grund för beräkning av det årliga uttaget av inkomstpension. Pensionsrätten inom premiepensionen uppgår till 2,5 procent av pensionsunderlaget och kan placeras aktivt i olika fonder som tillhandahålls på Pensionsmyndighetens fondtorg. Om inget val görs sker automatisk placering i statens fondportfölj AP7 Såfa.

Pensionsåldern är flexibel. Allmän pension kan tas ut från 61 års ålder. Någon övre åldersgräns finns inte.

En anställd arbetstagare har rätt att arbeta fram till 67 års ålder men får arbeta längre om arbetsgivaren går med på det, vilket regleras i lagen (1982:80) om anställningsskydd, förkortad LAS.

Den som är gift eller har en registrerad partner kan välja att överföra hela premiepensionsrätten som har fastställts för ett år till sin make eller registrerade partner. Pensionsrätter överförs tills vidare om inget annat anges i anmälan. Mottagaren av pensionsrätter ska svara för minskad arvsvinst och övriga kostnader för överföringen.

Motionerna

Ann-Britt Åsebol (M) begär i motion 2018/19:547 ett tillkännagivande om behovet av förbättrad information och större flexibilitet vid uttag av tjänstepension. Enligt motionären gör det krångliga systemet att många vid uttag av pensionen inte gör ett aktivt val eller väljer utan att förstå konsekvenserna. Motionären efterfrågar därför bättre, och samordnad, information om valens konsekvenser och pensionens olika delar. Motionären anser också att det bör vara möjligt att göra uppehåll i utbetalningar och förändra utbetalningstiden i tjänstepensionen.

I motion 2018/19:617 av Johan Hultberg (M) begärs ett tillkännagivande om att se över inkomsttaket och avgifterna i pensionssystemet. Inkomsttaket bör successivt höjas, alternativt bör avgiftssystemet ändras så att pensionsavgift tas ut endast på den pensionsgrundande inkomsten. Detta skulle minska marginaleffekterna, i synnerhet för höga inkomster. Vidare anförs att justeringar bör göras för att stärka kopplingen mellan avgift och förmån. Det skulle ge ett rättvisare system, stimulera till högre studier och öka lönsamheten av arbete.

Sten Bergheden (M) begär i motion 2018/19:1002 ett tillkännagivande om att det i pensionssystemet i högre grad måste löna sig att ha arbetat. Enligt motionären är det inte rimligt att en person efter ett helt arbetsliv inte får mycket mer i pension, än en person som varit arbetslös. Många äldre oroar sig för att pensionen inte ska räcka i framtiden, samtidigt som dagens äldre har

fått det allt tuffare med det nuvarande pensionssystemet. Enligt motionären sänker detta tilliten till systemet, vilket är olyckligt när det fungerar bra finansiellt.

I motion 2018/19:200 av Johnny Skalin (SD) begärs ett tillkännagivande om att risksäkra AP7 Såfa. Motionären anför som skäl att pensionssparare som avstår från aktiv placering inte bör få sitt kapital placerat i högriskaktiefonder.

I kommittémotion 2018/19:2860 av Solveig Zander m.fl. (C) yrkande 13 begärs ett tillkännagivande om att under småbarnsåren, då den obetalda arbetsbelastningen är extra ojämn, låta pensionsrätter delas rakt av mellan föräldrarna. Enligt motionärerna bidrar en ojämsälld arbetsmarknad kraftigt till ojämsällda pensioner. För att uppnå jämsällda pensioner behöver både arbetslivet och familjelivet bli jämsälldt. I yrkande 14 begärs ett tillkännagivande om att se över möjligheterna att Pensionsmyndigheten i samverkan med berörda parter (t.ex. mödravård, Försäkringskassan, Skatteverket, banker och skola) ska ha ett informationsuppdrag om livsinkomst och pension riktat till föräldrar och företagare. Motionärerna anser att var och en ska få göra egna val men menar att det krävs information om hur beslut påverkar ens framtida ekonomi. I uppdraget ska det privata pensionssparandets roll för egenföretagare inkluderas.

I partimotion 2018/19:2997 yrkande 14 begär Ebba Busch Thor m.fl. (KD) ett tillkännagivande om att premiepensionen automatiskt ska delas lika mellan föräldrar med gemensamma barn som inte har fyllt tolv år. Motionärerna anför att det finns starka jämsälldhetsskäl för att grundregeln ska vara att den intjänade premiepensionen delas lika och att den som vill frångå den regeln aktivt får begära det. Motionärerna anser att det fortsättningsvis ska vara möjligt att föra över hela sin premiepension till sin make eller registrerade partner. Vidare anser motionärerna att det bör utredas om samma förutsättningar kan gälla sammanboende med gemensamma barn. I yrkande 15 begärs ett tillkännagivande om att slopa det avdrag som görs vid överföring av premiepension. Motionärerna anger som skäl att överföring ska uppmuntras.

Hans Eklind m.fl. (KD) begär i kommittémotion 2018/19:2996 yrkande 1 ett tillkännagivande om ett seniorvänligt samhälle där alla kan åldras i trygghet och värdighet. En sammanhållen politik med inriktning mot de äldre i samhället får och kan inte bara handla om vård och omsorg. Det friska åldrandet, att se äldre som en resurs och ett väl fungerande samspel mellan generationer är lika viktiga beståndsdelar. Det offentligas insatser ska medverka till detta. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att öka drivkrafterna för ett längre yrkesliv. Motionärerna vill se över gränserna bl.a. för uttag av inkomstgrundad pension, för tidigast uttag av garantipension och äldreförsörjningsstöd samt för pension grundad på privat avdragsgillt pensionssparande. Rätten att kvarstå i anställning ska gälla till 69 år. Motionärerna anser att det är naturligt att pensionsåldern justeras upp med den ökade medellivslängden. I övrigt anføres en sänkt gräns för jobbskatteavdrag för äldre till 64 år och slopad särskild löneavgift som förslag för att stärka

incitamenten och möjligheterna att stanna kvar längre på arbetsmarknaden. I yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att premiepensionen automatiskt ska delas lika mellan föräldrar med gemensamma barn som inte har fyllt tolv år. I yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om att slopa det avdrag som görs vid överföring av premiepension.

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) begär i kommittémotion 2018/19:408 yrkande 1 ett tillkännagivande om att pensionssystemet bör vara uppbyggt så att det går att leva på sin pension. Motionärerna anser att det nuvarande pensionssystemet är oförutsägbart och skapar otrygghet. Den som har haft ett arbete med högre lön får högre pension än den som haft ett arbete med lägre lön. Motionärerna anser att det är rimligt, men de vill se en större utjämnande effekt. Dagens system premierar de som kan jobba längre medan de som inte kan det, t.ex. på grund av tunga arbetsuppgifter, inte kompenseras. Den som har goda arbetsvillkor kan och vill också ofta fortsätta arbeta efter 65, vilket gör att pensionen blir högre. Den som däremot har haft avbrott för t.ex. sjukskrivning och arbetslöshet eller går i pension tidigare på grund av utslitning får lägre pension. Vidare tar pensionssystemet inte hänsyn till att skillnaden i medellivslängd skapar en situation där lågutbildade, som ofta har lägre medellivslängd, får lägre pensioner när medellivslängden ökar. Detta är konsekvenser av att pensionssystemet bygger på livsinkomstprincipen, vilken enligt motionärerna är problematisk. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att en parlamentarisk utredning med uppdrag att skapa ett mer förutsägbart, jämställt och jämlikt pensionssystem bör tillsättas. Systemet bör bygga på en inkomstprincip men även ha en mer omfördelande roll. Detta skulle göra systemet mer jämlikt än dagens system. Kvinnor lever ofta längre än sina manliga partners och får därmed sämre ekonomi som ensamstående. Det finns också stora skillnader mellan kvinnors och mäns pensioner. En av de viktigaste orsakerna till skillnaden är att kvinnor tar större ansvar för barn och hem, vilket leder till högre sjukfrånvaro, längre föräldraledighet, sämre karriärmöjligheter och större andel deltidsarbete, vilket leder till inkomstbortfall. Även löneskillnader i sig är en orsak. Utvecklingen mot jämställda löner går långsamt, nuvarande takt innebär att pensionerna skulle bli jämställda om 30 till 40 år. Inkomstbortfall är också i princip omöjligt att ta igen för den som inte vistats i Sverige tillräckligt länge för att kvalificera sig för full pension, oavsett om personen har arbetat under hela tiden. Vidare anser motionärerna att det nuvarande systemet saknar demokratisk legitimitet. Lösningen med en pensionsgrupp som står över partipolitiken hindrar nödvändiga reformer. I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att avgiften till premiepensionssystemet i framtiden bör tillföras inkomstpensionssystemet. Motionärerna anser att några delar av dagens system kan och bör reformeras mer skyndsamt. Det är orimligt att varje år ge finansiella institut tillgång till miljarder i systemet, som de kan ta ut vinst från. Avgiften till premiepensionssystemet på 2,5 procent hade kunnat tillföras inkomstpensionssystemet för att undvika minskningen av pensionerna under de senaste åren. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att det bör utredas hur systemet med en inbyggd broms

kan avskaffas. Vid lanseringen av det nuvarande systemet försäkrades att den automatiska balanseringen endast skulle slå till i extremfall, men sedan 2010 har den aktiverats tre gånger. Motionärerna anser att ett ”robust” system är en klen tröst för dem som inte kan leva på sin pension och som även i framtiden får räkna med sänkta pensioner under dåliga år.

Utskottets ställningstagande

Det är enligt utskottets mening av stort värde för de försäkrade att pensionsystemet är tryggt, förutsägbart och långsiktigt. Pensionsöverenskommelsen bör därför värnas för att säkerställa att pensionssystemet vilar på en stabil grund. De partier som står bakom pensionsöverenskommelsen har också genom Pensionsgruppen i uppgift att vårda pensionssystemet. Sedan några år genomför Pensionsgruppen en översyn av såväl inkomst- som premiepensionssystemet. Ett antal områden har identifierats där gruppen ser ett behov av att göra justeringar.

Centrala utgångspunkter inom Pensionsgruppens arbete är att fler kommer i arbete och att arbetslivet blir längre och mer hållbart, för att upprätthålla pensionsnivåerna på kort och lång sikt. Av den anledningen finns färdiga förslag på bl.a. höjd pensionsålder i promemorian Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem (Ds 2019:2). Utskottet noterar också att regeringen nyligen lämnat förslag till förlängt anställningsskydd tills arbetstagaren fyllt 69 år (prop. 2018/19:91). Även avgiften till pensionsystemet har betydelse i sammanhanget. Pensionsavgiftens nivå är därför en sak som Pensionsgruppen ska analysera vidare inom det arbete som pågår.

För att uppnå ett mer inkluderande och åldersoberoende synsätt i arbetslivet samt identifiera hinder och hitta möjligheter för att bättre kunna tillvarata äldres kunskap och erfarenhet, har en delegation för främjande av äldre arbetskraft inrättats av regeringen (dir. 2018:83). Datumet för slutredovisning till Pensionsgruppen är bestämt till den 1 oktober 2020.

Inom ramen för Pensionsgruppens arbete ingår en översyn av premiepensionssystemet. Utgångspunkten är att systemet ska behållas men att det måste reformeras för att ge bättre trygghet och högre framtida pensioner. I ett första steg infördes den 1 november 2018 hårdare krav på de fonder som finns i dagens system. I ett andra steg ska utredningsförslag på regelverk för ett nytt, kontrollerat och upphandlat fondtorg samt på en reglering av en ansvarig myndighet lämnas den 1 november 2019. Arbetet ska slutredovisas den 31 augusti 2020.

Mot bakgrund av analysen av pensionerna ur ett jämställdhetsperspektiv i rapporten Jämställda pensioner (Ds 2016:19) finns en handlingsplan för jämställda pensioner. I handlingsplanen är frågan om fördelning av pensionsrätter föremål för överväganden i den pågående pensionsöversynen; däri nämns regelförenklingar för överföring av premiepensionsrätter, utredning av möjlighet till överföring för sambor och eventuellt omprövning av skälen mot delning av pensionsrätter.

Pensionsgruppen är vidare överens om att en särskild översyn av risknivån i förvalet i premiepensionssystemet ska göras, såväl som en översyn av villkoren för rätt till avdrag för tjänstepensionsavsättningar. I den senare är gruppen överens om att även bl.a. utbetalningstidens längd och möjligheten att göra uppehåll i pensionsutbetalningarna ska ses över.

De förändringar som har utretts och de som nu utreds berör inte de grundläggande principerna i pensionssystemet. Att behålla dessa är enligt utskottets mening av stor betydelse för långsiktigheten i pensionssystemet. Pensionsgruppens uppdrag innebär en omfattande genomlysning av pensionssystemet och dess utvecklingsmöjligheter. Det betyder att flertalet frågor som tas upp i motionerna även är föremål för överväganden inom Pensionsgruppen. Med vad som anförs om pågående beredningar och pensionsgruppens arbete anser utskottet att det saknas skäl för riksdagen att göra ett tillkännagivande med anledning av motionsyrkandena.

Pensionsmyndigheten hade i regleringsbrevet för 2018 ett informationsuppdrag, vari det ingick att verka för att samtliga pensionssparare och pensionärer ska få en samlad bild av hela sin pension. Myndighetens bedömning är att resultatet av informationsuppdraget är godtagbart. Efter en ändring i regleringsbrevet för 2019, gjord i mars 2019, återfinns uppdraget även där. Utskottet ser därför inte något skäl för riksdagen att göra ett tillkännagivande om ytterligare informationsuppdrag i nuläget.

Mot bakgrund av det anförda avstyrks motionerna 2018/19:547 (M), 2018/19:617 (M), 2018/19:1002 (M), 2018/19:200 (SD), 2018/19:2860 (C) yrkandena 13 och 14, 2018/19:2997 (KD) yrkandena 14 och 15, 2018/19:2996 (KD) yrkandena 1, 4, 7 och 8 samt 2018/19:408 (V) yrkandena 1–4.

Garantipension och bostadstillägg

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandena, som rör bl.a. nivån i garantipensionen och bostadstillägget.

Jämför reservation 4 (V) och det särskilda yttrandet (SD).

Gällande ordning

Garantipension till den som är född 1938 eller senare regleras i 67 kap. SFB. För den som är ogift och helt saknar inkomstgrundad ålderspension eller endast har en låg sådan ges garantipension med maximalt 2,13 prisbasbelopp. För den som är gift är motsvarande belopp 1,9 prisbasbelopp.

Garantipension till den som är född 1937 eller tidigare regleras i 66 kap. SFB och ges som kompensation för bortfall av folkpension i form av ålderspension, pensionstillskott och särskilt grundavdrag. För den som är ogift ges garantipension med högst 101 436 kronor per år och för den som är gift högst 90 372 kronor per år.

Garantipension kan tidigast tas ut fr.o.m. 65-årsdagen (67 kap. 4 § SFB).

Bostadstillägg till den som fyllt 65 ges med 96 procent av den del av bostadskostnaden per månad som inte överstiger 5 000 kronor för den som är ogift och 2 500 kronor för den som är gift. Den överskjutande delen av bostadskostnaden beaktas till 70 procent upp till 5 600 kronor respektive 2 800 kronor. För varje månad lämnas ett tillägg på 340 kronor för den som är ogift och 170 kronor för den som är gift (102 kap. 22 § SFB). Storleken av bostadstillägget är beroende av den bidragsgrundande inkomsten och av reduceringsinkomsten. Enligt 102 kap. 11 § SFB görs tillägg till den bidragsgrundande inkomsten för förmögenhet med 15 procent av den sammanlagda förmögenhet som överstiger 100 000 kronor för den som är ogift och 200 000 kronor för makar och sambor.

Motionerna

Sten Bergheden (M) begär i motion 2018/19:877 ett tillkännagivande om möjligheten att förutsättningslöst utreda huruvida bostadstillägget till pensionärer kan följa bostadskostnadernas utveckling på ett bättre sätt än i dag. Motionären anger som skäl att taket har förändrats en gång på tio år, samtidigt som snitthyrona har ökat med drygt 20 procent och hyrorna i nyproduktion med drygt 30 procent. Vidare anger motionären att tillgängliga bostäder ofta finns i det nyproducerade beståndet och att äldres behov av vård och omsorg kan minskas genom att de bor tillgängligt.

I motion 2018/19:878 begär Sten Bergheden (M) ett tillkännagivande om att se över möjligheten att förändra reglerna för förmögenhet i bostadstillägget för pensionärer. Motionären anger att vissa pensionärer inte får bostadstillägg trots låg pension. Det kan bero på att de har sparat till en buffert för oförutsedda utgifter. Motionären anser att det är anmärkningsvärt att staten bestraffar dem som har sparat till en buffert.

I motion 2018/19:1418 av Lars Beckman (M) begärs ett tillkännagivande om att se över möjligheten att ändra beräkningsmetoden för pensioner till ett prisindex som stämmer bättre överens med den konsumtion som är aktuell för de pensionärer som enbart har garantipension. Enligt motionären är dagligvaror, hyra m.m. de vanligaste utgiftsposterna för en pensionär med enbart garantipension. Inköp av bl.a. bilar, vitvaror, hemelektronik m.m. väljs bort. Eftersom den senare kategorin konsumtionsvaror ofta har en betydligt lägre prisutveckling än dagligvaror sänks konsumentprisindex till en lägre nivå än vad som motsvarar många pensionärsers aktuella konsumtion.

I motion 2018/19:481 begär Robert Hannah (L) ett tillkännagivande om en utredning av pensionssystemet så att pensionärer inte ska behöva leva under EU:s fattigdomsgräns. Enligt motionären lever i dag en kvarts miljon pensionärer i Sverige under EU:s fattigdomsgräns. Vidare anges att det inte går att blunda för att pensionerna för många äldre är för låga, främst för kvinnor.

I kommittémotion 2018/19:408 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att garantipensionen bör ge trygghet för de fattigaste pensionärerna och följa löneutvecklingen i stället för konsumentprisindex. Enligt motionärerna beror garantipensionens låga nivå på att den inte är löneindexerad. Sedan pensionssystemet infördes har vi haft en reallöneutveckling, vilket inneburit att lönerna ökat snabbare än konsumentpriserna. Då garantipensionen justeras med konsumentprisindex har inkomstskillnaderna bland pensionärer därmed ökat.

Utskottets ställningstagande

Bostadstillägget är en inkomstprövad förmån med en god fördelningsprofil. Det lämnas till pensionärer som har små marginaler när bostadskostnaden är betald och det når därför de ålderspensionärer som har de minsta ekonomiska resurserna, ofta kvinnor med garantipension. För dem som får bostadstillägg är förmånen av stor betydelse för att upprätthålla en rimlig ekonomisk standard, och det bidrar starkt till att minska andelen pensionärer som har en låg ekonomisk standard. Utskottet noterar att det inom Regeringskansliet har tagits fram en promemoria med förslag på förändrat grundskydd för pensionärer (S2019/00462/SF). I förslagen ingår bl.a. en höjning av garantipensionen med syftet att stärka ekonomin för dem som har garantipension och minska inkomstgapet mellan dem och övriga i samhället. Även en anpassning av bostadstillägget till boendekostnadsutvecklingen ingår, med syftet att bl.a. öka träffsäkerheten och mer effektivt rikta det mot dem som behöver det mest. I promemorian föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2020. Förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Mot bakgrund av det anförda ser utskottet inte något skäl för riksdagen att i nuläget göra ett tillkännagivande om ytterligare höjning, utredning eller översyn av garantipensionen eller bostadstillägget. Vidare kan utskottet inte se några skäl för att vid beräkningen av bostadstillägget, vid inkomstprövningen, undanta viss ytterligare förmögenhet från beräkningsunderlaget. Därmed avstyrks motionerna 2018/19:877 (M), 2018/19:878 (M), 2018/19:1418 (M), 2018/19:481 (L) och 2018/19:408 (V) yrkande 5.

Reservationer

1. Det allmänna pensionssystemet, punkt 1 (C)

av Solveig Zander (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2860 av Solveig Zander m.fl. (C) yrkande 14 och
avslår motionerna
2018/19:200 av Johnny Skalin (SD),
2018/19:408 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 1–4,
2018/19:547 av Ann-Britt Åsebol (M),
2018/19:617 av Johan Hultberg (M),
2018/19:1002 av Sten Bergheden (M),
2018/19:2860 av Solveig Zander m.fl. (C) yrkande 13,
2018/19:2996 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkandena 1, 4, 7 och 8 samt
2018/19:2997 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 14 och 15.

Ställningstagande

Var och en ska få välja själv, men för att kunna göra ett bra val behövs tillgång till information om hur föräldraledighet, deltidsarbete och pensionsparande påverkar den framtida ekonomin. Pensionsmyndigheten bör, i samverkan med berörda parter, t.ex. mödravård, Försäkringskassan, Skatteverket, skolan och banker, ges ett informationsuppdrag om livsinkomstprincipen som riktar sig till föräldrar. I uppdraget ska även det privata pensionssparandets roll för egenföretagare inkluderas.

2. Det allmänna pensionssystemet, punkt 1 (V)

av Nooshi Dadgostar (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:408 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 1–4 och avslår motionerna
2018/19:200 av Johnny Skalin (SD),
2018/19:547 av Ann-Britt Åsebol (M),
2018/19:617 av Johan Hultberg (M),
2018/19:1002 av Sten Bergheden (M),
2018/19:2860 av Solveig Zander m.fl. (C) yrkandena 13 och 14,
2018/19:2996 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkandena 1, 4, 7 och 8 samt
2018/19:2997 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 14 och 15.

Ställningstagande

Pensionssystemet måste vara utformat så att det går att känna trygghet i att pensionen kommer att gå att leva på. Det nuvarande systemet är ”stabil”, men oföretsägbart och otryggt. Det är rimligt att den som har haft ett arbete med högre lön får högre pension än den som haft ett arbete med lägre lön, men det behövs en större utjämnande effekt. Dagens system förstärker ojämlikheten som finns på arbetsmarknaden i dag eftersom det bygger på livsinkomstprincipen, där de som kan jobba längre, alltså högre tjänstemän och akademiker, premieras medan de som haft avbrott från arbetet i form av sjukskrivning och arbetslöshet eller går i pension tidigare, t.ex. LO-grupper, får en lägre pension. Att systemet bygger på livsinkomstprincipen är således problematiskt. Vidare måste pensionssystemet åtgärda problemet att skillnaden i medellivslängd skapar en situation där lågutbildade, som ofta har lägre medellivslängd, får sänkta pensioner när medellivslängden ökar. När det nuvarande systemet infördes gjordes bedömningen att 42 år i yrkeslivet skulle motsvara nivån i det gamla pensionssystemet. I dag stämmer inte detta; även efter ett långt yrkesliv kan det för många vara omöjligt att uppnå en pension som är högre än garantipensionen.

Det nuvarande pensionssystemet saknar demokratisk legitimitet. Lösningen med en pensionsgrupp som står över partipolitiken hindrar nödvändiga reformer. En parlamentarisk utredning med uppdrag att skapa ett mer förutsägbart, jämnt och jämlikt pensionssystem bör tillsättas.

Skillnaden mellan kvinnors och mäns pensioner är stora och en av de viktigaste orsakerna är att kvinnor tar ett större ansvar för barn och hem, med högre sjukfrånvaro, längre föräldraledighet, sämre karriärmöjligheter och större andel deltidsarbete som följd. Det leder till inkomstbortfall. Löneskillnader i sig är också en orsak. Utvecklingen mot jämställda löner går långsamt, i nuvarande takt skulle pensionerna bli jämställda först om 30 till 40 år. Vidare bidrar också faktumet att kvinnor ofta lever längre än sina manliga partner till att de får en sämre ekonomi som ensamstående pensionärer än vad manliga pensionärer får, som i större utsträckning lever tillsammans med en partner. Inkomstbortfall är även i princip omöjligt att ta igen för den som inte vistats i Sverige tillräckligt länge för att kvalificera sig för full pension, trots att personen har arbetat under hela tiden.

Det finns ett behov av att reformera pensionssystemet i grunden. Samtidigt finns det delar av dagens system som kan och bör reformeras mer skyndsamt. Bland annat bör avgiften till premiepensionssystemet, på 2,5 procent, tillföras inkomstpensionssystemet. Med en sådan ändring hade minskningen av pensionerna under de senaste åren kunnat undvikas. Det bör även utredas hur systemet med en inbyggd broms kan avskaffas. Vid lanseringen av det nuvarande systemet försäkrades att den automatiska balanseringen endast skulle slå till i extremfall, men sedan 2010 har den aktiverats tre gånger. Det är också orimligt att varje år ge finansiella institut tillgång till miljarder kronor som de kan ta ut vinst från i sin förvaltning. Ett ”robust” system är en klen tröst för dem som inte kan leva på sin pension och som även i framtiden får räkna med sänkta pensioner under dåliga år.

3. Det allmänna pensionssystemet, punkt 1 (KD)

av Hans Eklind (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:2996 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkandena 1, 4, 7 och 8 samt
2018/19:2997 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 14 och 15 samt
avslår motionerna
2018/19:200 av Johnny Skalin (SD),
2018/19:408 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 1–4,
2018/19:547 av Ann-Britt Åsebol (M),
2018/19:617 av Johan Hultberg (M),
2018/19:1002 av Sten Bergheden (M) och
2018/19:2860 av Solveig Zander m.fl. (C) yrkandena 13 och 14.

Ställningstagande

En sammanhållen politik med inriktning mot de äldre i samhället får och kan inte bara handla om vård och omsorg. Det friska åldrandet, att se äldre som en resurs och ett väl fungerande samspel mellan generationer är lika viktiga beståndsdelar. Det offentliga insatser måste utformas så att de medverkar till detta.

Åldersgränserna för uttag av inkomstgrundad pension och för pension grundad på privat avdragsgillt pensionssparande bör ses över. Rätten att kvarstå i anställning ska gälla till 69 år. Det är naturligt att pensionsåldern justeras upp med den ökade medellivslängden. Gränsen för jobbskatteavdrag för äldre bör sänkas till 64 år, och den särskilda löneavgiften bör slopas för att

stärka incitamenten och möjligheterna att stanna kvar längre på arbetsmarknaden.

Alltför få känner till möjligheten till överföring av premiepensionen mellan gifta och registrerade partner. Det bör fortsättningsvis vara möjligt att överföra hela sin premiepension, men starka jämställdhetsskäl talar för att grundregeln ska vara att den intjänade premiepensionen automatiskt delas lika mellan makar eller registrerade partner med gemensamma barn som inte fyllt tolv. Den som vill frångå regeln får i stället aktivt begära det. Det bör även utredas om samma förutsättningar kan gälla sammanboende med gemensamma barn. För att uppmuntra överföring bör det avdrag som görs vid överföring av premiepension slopas.

4. Garantipension och bostadstillägg, punkt 2 (V)

av Nooshi Dadgostar (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:408 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 5 och avslår motionerna

2018/19:481 av Robert Hannah (L),

2018/19:877 av Sten Bergheden (M),

2018/19:878 av Sten Bergheden (M) och

2018/19:1418 av Lars Beckman (M).

Ställningstagande

Garantipensionen bör följa löneutvecklingen i stället för konsumentprisindex. Garantipensionens låga nivå beror på att den inte är löneindexerad. Sedan pensionssystemet infördes har vi haft en reallöneutveckling, vilket inneburit att lönerna ökat snabbare än konsumentpriserna. Då garantipensionen justeras med konsumentprisindex har inkomstskillnaderna bland pensionärer därmed ökat.

Särskilda yttranden

Garantipension och bostadstillägg, punkt 2 (SD)

Julia Kronlid (SD), Linda Lindberg (SD) och Anne Oskarsson (SD) anför:

Sverigedemokraterna har motionerat om garantipension och bostadstillägg för pensionärer i motion 2018/19:1649 (SD). Yrkandena i den motionen behandlades i utskottets betänkande 2018/19:SfU2. Sverigedemokraterna har därför ingen reservation på detta område i detta betänkande.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2018/19

2018/19:200 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att risksäkra AP7 Såfa och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:408 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pensionssystemet bör vara uppbyggt så att det går att leva på sin pension och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en parlamentarisk utredning med uppdrag att skapa ett mer förutsägbart, jämställt och jämlikt pensionssystem bör tillsättas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avgiften till premiepensionssystemet i framtiden bör tillföras inkomstpensionssystemet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas hur systemet med en inbyggd broms kan avskaffas och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att garantipensionen bör ge trygghet för de fattigaste pensionärerna och följa löneutvecklingen i stället för konsumentprisindex och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:481 av Robert Hannah (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning av pensionssystemet så att pensionärer inte ska behöva leva under EU:s fattigdomsgräns och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:547 av Ann-Britt Åsebol (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av förbättrad information och större flexibilitet vid uttag av tjänstepension och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:617 av Johan Hultberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över inkomsttaket och avgifterna i pensionssystemet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:877 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att förutsättningslöst utreda huruvida bostadstillägget till pensionärer kan följa bostadskostnadernas utveckling på ett bättre sätt än i dag och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:878 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att förändra reglerna för förmögenhet i bostadstillägget till pensionärer och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1002 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det i pensionssystemet måste löna sig i högre grad att ha arbetat och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1418 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ändra beräkningsmetoden för pensioner till ett prisindex som stämmer bättre överens med den konsumtion som är aktuell för de pensionärer som enbart har garantipension, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2860 av Solveig Zander m.fl. (C):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att under småbarnsåren, då den obetalda arbetsbelastningen är extra ojämn, låta pensionsrätter delas rakt av mellan föräldrarna och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att Pensionsmyndigheten i samverkan med berörda parter (t.ex. mödravård, Försäkringskassan, Skatteverket, banker och skola) har ett informationsuppdrag om livsinkomst och pension riktat till föräldrar och till företagare och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2996 av Hans Eklind m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett seniorvänligt samhälle där alla kan åldras i trygghet och värdighet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka drivkrafterna för ett längre yrkesliv och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att premiepensionen automatiskt ska delas lika mellan föräldrar som har

barn som inte fyllt tolv år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa det avdrag som görs vid överföring av premiepension och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2997 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att premiepensionen automatiskt ska delas lika mellan föräldrar med gemensamma barn som inte har fyllt tolv år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa det avdrag som görs vid överföring av premiepension och tillkännager detta för regeringen.